

N:o 29.

Af herr **H. A. Segerdahl**, om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående lagbestämmelser i syfte att häktningsåtgärd, som företagits utan förordnande af domstol, må så skyndsamt som möjligt blifva föremål för domstols eller domares pröfning.

Den 24 augusti 1809 väcktes inom ridderskapet och adeln förslag, att, »enär hos oss då ännu saknades en lag, som redan hos de flesta upplystare och civiliserade folkslag blifvit föreskrifven i afseende på någon viss bestämd tid, inom hvilken häktade personer ovillkorligen borde ställas inför rätta», lagutskottet måtte erhålla uppdrag att utarbета förslag till lag i detta ämne. Sedan frågan slutbehandlats hos riksens ständer, afläts till Kungl. Maj:t skrifvelse med anhållan om utfärdande af vissa stadganden, som ansågos ofelbart skola i stor mån befrämja det för såväl samhällets som enskildes bästa och säkerhet högst viktiga ändamål att genom skyndsamt företagen rannsaking den oskyldige snart måtte befrias från fångenskap och för den brottslige dess förtjänta straff snart följa på verklig missgärning. I anledning häraf utfärdades kungl. förordningen den 10 april 1810, hvarigenom stadgades, att rannsaking med häktad person, som ställdes till rätta inför stadsdomstol, skulle företagas sist inom åtta dagar från den dag, då arresteringen med orsaken därtill blifvit

hos domaren behörigen anmäld, såframt den häktade till staden ankommit, samt att domaren på landet borde hålla rannsaking med häktade personer inom tre veckor, efter det han fått underrättelse om häktingen. Denna förordning äger fortfarande gällande kraft.

Det är sålunda sörjdt för, att domstol skall företaga mål angående häktad inom viss tid, efter det rannsaking hos rätten påkallats; men ännu saknas i lag hvarje bestämmelse rörande den tid, under hvilken en person kan hållas häktad, innan anmälan om häktningsåtgärden göres hos domstol. Att man icke 1810 reglerade äfven detta förhållande, torde hafva berott därpå, att vid den tiden icke, såsom numera blifvit praxis, angående begångna brott gjordes någon egentlig förundersökning genom administrativa tjänstemän, utan den för brott misstänkte redan från början förhördes inför domstol, där de, som i häkte insatts, skulle, såsom det i första kapitlet straffbalken af 1734 års lag hette, *utan uppskof* inställas.

Enligt gällande lag äges häktningsrätt af Konungens befallningshafvande, borgmästare och råd, magistratens ordförande, kronofogde, länsman, stadsfiskal och polisämbetsman. Sällsynt torde emellertid vara, att de tre förstnämnda myndigheterna begagna sig af denna rätt, utan synes det egentligen vara funktionärer af de fyra sistnämnda slagen, som utöfva häktningsrätten. Att desse härvid långt ifrån alltid träffa det rätta, synes framgå af justitieombudsmannens ämbetsberättelse till 1900 års Riksdag, där det rörande förhållandet på landet omnämnes, att häradsrätterna vid första rannsakingen lösgåfvo 266 häktade personer år 1896, 246 år 1897 och 307 år 1898.

Antagligt torde väl vara, att häktningsrätten utöfvas med något större urskillning i städerna, men här har däremot, åtminstone i de största städerna, framträdt ett annat missförhållande, i det att administrativa, med häktningsrätt utrustade funktionärer tagit sig för att, utan stöd i lag, för den förberedande undersökningen hålla personer i häkte veckor, ja, månader, innan målet öfverlämnas till domstol. Under den tid, som sålunda förflyter, blir häktningsåtgärdens laglighet icke underkastad någon pröfning. Domaren äger icke taga någon befattning med saken, förrän den af myndighet hos honom anmäles; och föreskrift saknas i den gällande rätten därom, att underordnad administrativ tjänsteman, som inmat person i häkte, skall sådant anmäla hos öfverordnad, hvadan någon pröfning af häktingen icke heller på den vägen kan komma till stånd. Väl torde saken kunna genom besvär af den häktade dragas under den öfverordnade administrativa myndighetens pröfning, men som någon när-

mare bestämmelse härom icke finnes i lagstiftningen, torde denna utväg vara för de fleste okänd.

Den personliga friheten, som i andra länder är omgärdad med så starka garantier och i vår regeringsform vunnit skydd genom bestämmelsen, att Konungen icke bör någon till personlig frihet och välfärd fördärfva eller fördärfva låta, utan att han lagligen förvunnen och dömd är, visar sig sålunda till följd af brist i vår gällande allmänna lag vara i betydlig omfattning prisgifven åt underordnade administrativa tjänstemäns godtycke.

Med större skärpa än förut har denna brist framstått på sista tiden, sedan äfven i vårt land börjat uppträda så kallade privatdetektiver, som, ensamma eller flera i förening, för enskilda personers räkning och på dessas bekostnad åtaga sig uppdrag, som eljest skola utföras af offentliga tjänstemän, och sedan sådana privatdetektiver, efter det de någon tid fullföljt sitt privata uppdrag, förstått att utverka åt sig förordnanden, innefattande befogenhet att i stället för de ordinarie platsmyndigheterna, utan någon dessa sistnämndas begäran och utan att i desses förhållande den ringaste anledning därtill kunnat utletas, utföra polisämbetsmans åligganden, verkställa häktning och anställa åtal, allt rörande personer af hvilkas fallande till ansvar för brott privatdetektivens eller hans kompanjons hufvudman skulle kunna vinna fördel. Det har visat sig, att, sedan en med sådan offentlig myndighet beklädd privatdetektiv häktat personer och hållit dem häktade flera veckor, innan saken öfverlämnats till domstol, de häktade blifvit af domstolen vid första rannsakingstillfället lösgifna, antingen emedan betingelserna för tillvaron af det påstådda brottet helt och hållet saknats eller emedan misstanken om brott icke varit på sannolika skäl grundad. Det har visat sig, att person, som under dylika förhållanden anlitat privatdetektiv, fått till denne och hans medhjälpare utbetala ända till 7,000 kronor, en omständighet, som naturligtvis gjort det svårt för den anlitate att se saken fullständigt objektivt. Det har äfven visat sig, att en under nämnda omständigheter tillförordnad åklagare så litet förstått att uppbära sin tjänstemannavärdighet, att han sökt hindra de häktade att få hjälp af rättsbildade biträden genom att en timme innan målet skulle vid domstol förekomma stämma dessa biträden till vittnen i saken och, då detta icke ledt till önskad påföljd, gjort försök att få biträdena aflägsnade genom att insinuera att dessa (som voro medlemmar af Sveriges Advokatsamfund och i många åt utöfvat sakkörareverksamhet i orten) icke skulle vara sådana ärliga och förståndiga män,

att de borde tillåtas biträda inför rätta. Det har visat sig, att en sådan tillförordnad polisman och åklagare uraktlåtit att vid sina förhör medhafva ojäfviga vittnen från orten, kunniga om förhållandena därstädes, och i stället till vittnen användt från annan ort medhafda personer, af det slag att de icke tvekat att, oakadt de ej närvarit vid alla förhören och oakadt åklagaren själf i vissa delar inför rätten justerat sin rapport, förklara sig villiga att såsom vittnen beediga hela dess innehåll. Det har ytterligare visat sig, att en sådan tillförordnad åklagare, när mot honom riktats förebråelsen att hafva alltför lång tid hållit personer häktade, innan de förvisats till domstol, uti en till rätten ingifven skrift liksom triumferande utbrustit: »*Jag trotsar emellertid D. (rättskunnigt biträde åt en af de häktade) att kunna påvisa något lagrum i vår svenska rätt, som lämnar föreskrift om, inom hvilken tid åklagare har att med häktad person hos domstol påkalla rannsaking.*»

Under nu angifna förhållanden framstår det som en synnerligen viktig angelägenhet att söka få till stånd nya bestämmelser rörande reglering af häktningsinstitutet. Lämpligast vore utan tvifvel, att detta skedde i samband med ordnande af jämväl öfriga till den kriminella processen hörande frågor, men då någon utsikt till en snar lösning af detta ämne i hela sin omfattning icke torde finnas, synes det vara nödvändigt att särskildt för sig upptaga frågan om häktning.

Angående sättet, på hvilket den anmärkta bristen i lagstiftningen bör afhjälpas, kunna råda olika meningar. En utväg vore att låta häktningens laglighet särskildt pröfvas, en annan utväg att bestämma viss tid, inom hvilken häktad person skall till domstol för rannsaking öfverlämnas, en tredje att kombinera båda dessa garantier.

Det må erinras, att i det förslag till lag angående vissa delar af rättegången i brottmål, som Kungl. Maj:t vid 1886 års riksdag framlade, upptogs under tredje kapitlet följande paragrafer:

»§ 14.

Sedan häktad ankommit till rannsakningshäktet, göre häktets föreståndare genast anmälan därom, i det fall att rannsakingen skall hållas vid rådstufvurätt eller polisdomstol, hos polismästare eller annan med honom likställd myndighet eller, där sådan ej finnes, hos magistrat, men i annat fall hos Konungens befallningshafvande.

§ 16.

Så snart anmälan om den häktades ankomst till rannsakningshäktet blifvit gjord, skall Konungens befallningshafvande eller polismyndigheten, därest den häktade ej försättes på fri fot, hänskjuta målet till handläggning vid domstol och därom underrätta rätten eller domaren för utsättning af tid för rannsakingen.

Begär åklagare, att med målets hänskjutande till domstol må anstå för anställande af ytterligare efterforskningar, äger Konungens befallningshafvande eller polismyndigheten att, så framt giltigt skäl därtill förekommer, meddela det anstånd med målets hänskjutande till domstol, som finnes nödigt, dock ej för längre tid än fjorton dagar, räknade från den, då den häktade ankommit till rannsakningshäktet. Ej må anstånd beviljas, utan att den häktade blifvit öfver åklagarens begäran hörd.

Efter utgången af anståndstiden eller förut, om ändamålet med anståndet tidigare anmäles vara vunnet, skall målet genast hänskjutas till domstol.

§ 17.

Hvad i 14, 15 och 16 §§ stadgas i fråga om Konungens befallningshafvande, gälle ock om den, som af Konungen förordnats att vid visst kronohäkte fullgöra de skyldigheter, som enligt samma paragrafer eljest åligga Konungens befallningshafvande.»

Kunde en lag komma till stånd i enlighet med detta förslag, skulle säkerligen därigenom mycket lidande besparas personer, som utan laglig anledning inmanas i häkte. Men då, såsom ofvan framhållits, äfven bestämmelser af annan art kunna antagas leda till målet, torde saken böra göras till föremål för vidare utredning, hvarom Riksdagen borde hos Kungl. Maj:t göra framställning med anhållan om lagförslag i ämnet.

Då nedskrifvandet af denna motion fortskridit hit, bekom jag justitieombudsmannens ämbetsberättelse till innevarande års Riksdag, hvaraf jag finner, att ifrågavarande ämne är däri behandladt och framställning till Riksdagen gjord om en skrifvelse till Kungl. Maj:t. Det kunde i anledning häraf vara obehöfligt att besvara Riksdagen med denna min motion, men då densamma i vissa delar är något mera detaljerad i anseende till motiveringen, har jag trott, att det måhända ändock kunde gagna saken, om den frambures.

På grund af hvad jag anført, får jag vördsamt föreslå,

att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag till lagbestämmelser, ledande till att häktningsåtgärd, som företagits utan förordnande af domstol, må inom viss tid och så skyndsamt som möjligt blifva föremål för domstols eller domares pröfning.

Stockholm den 25 januari 1904.

Hugo Segerdahl.

I motionens syfte instämmer

G. Kronlund.

CENTRALTRYCKERIET, STOCKHOLM, 1904.
